

Kamerstuk, nr. ...

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld ... februari 2021

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken bestond bij een aantal fracties de behoefte om aan het kabinet enkele vragen en opmerkingen voor te leggen met betrekking tot de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken d.d. 23 februari 2021 (Kamerstuk 21501-02 nr. 2268), het verslag van de Raad Algemene Zaken d.d. 18 januari 2021 (Kamerstuk 21501-02 nr. 2261), Governance EU-VK Handels- en Samenwerkingsovereenkomst n.a.v. Notaoverleg 28 december 2020 (Kamerstuk 35393 nr. 33), Informatie over een aantal onderwerpen die in het Notaoverleg en de ambtelijke technische briefing over de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst EU-VK aan de orde kwamen (Kamerstuk 35393 nr. 31), Fiche: Verordening Brexit Adjustment Reserve (Kamerstuk 22112 nr. 3030), Reactie op verzoek commissie over de juridische status van de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en het VK (Kamerstuk 35393 nr. 34) en het Juridische aard van de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en de Nadere reactie op verzoek commissie inzake juridische status van de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst (Kamerstuk 35393 nr. 35).

Het kabinet heeft op de vragen en opmerkingen geantwoord bij brief van ... februari 2021. De vragen en opmerkingen van de fracties en de antwoorden van het kabinet zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Veldman

Adjunct-griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Buisman

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken d.d. 23 februari 2021 en de bijkomende stukken. Zij zien geen aanleiding voor verdere vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geagendeerde stukken. Deze leden hebben hier nog een aantal vragen over.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de videoconferenties van de Europese Raad en de Raad Algemene Zaken van februari 2021. In het schriftelijke overleg over de agenda van de Europese Raad van 25 en 26 februari hebben de aan het woord zijnde leden vragen gesteld over COVID-19 Coördinatie, EU-Gezondheidsbeleid, het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB); de arrestatie van oppositieleider Navalny; en het zuidelijke nabuurschap. De leden van de D66-fractie hebben nog enkele vragen over het Actieplan voor de Europese Democratie, de Conferentie over de Toekomst van Europa, en de relatie EU-VK.

De leden van de GroenLinksfractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele videoconferenties van de leden van de Raad Algemene Zaken van 23 februari 2021 en de leden van de Europese Raad van 25 en 26 februari 2021. Zij hebben hierover de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie hebben de agenda voor de Raad Algemene Zaken van 23 februari kritisch bekeken. De leden hebben hier nog een aantal vragen over.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de geagendeerde stukken. Deze leden hebben hier nog een aantal vragen over.

Conferentie over de Toekomst van Europa

De Raad (het roulerend EU-Voorzitterschap), het Europees Parlement en de Europese Commissie onderhandelen nu over het mandaat, de inhoud en vorm van de Conferentie. Het resultaat daarvan wordt vastgelegd in een gezamenlijke verklaring. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of de Kamer deze gemeenschappelijke verklaring ziet alvorens de Raad daarmee instemt en de Kamer dus via het kabinet invloed kan hebben op deze verklaring. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet er in ieder geval zorg voor te dragen dat in deze gemeenschappelijke verklaring duidelijke statements en intenties om over te spraken komen over de Europese rechtstaat, transparantie van Europese instellingen en het Europese monetaire beleid. Deze leden vragen bovendien naar het voortgang van het vaststellen van het voorzitterschap van de Conferentie.

De leden van de D66-fractie zijn te spreken dat de impasse rondom de voorzitter doorbroken is. Wel vragen zij zich af of de vorm die nu gekozen is, met drie voorzitters en een *executive board*, wellicht niet in de toekomst voor meer in plaats van minder vertraging gaat zorgen. Hoe kijkt het kabinet hier naar? Waarom heeft het kabinet ingezet op het maken van keuzes in consensus in de *executive board*? Vertraagt dit niet het keuze proces rondom de Conferentie?

De leden van de D66-fractie zien in het gewijzigde Raadsmandaat onder punt vijf terug dat de Conferentie een “open einde” kent. Is een EU-Verdragswijziging als uitkomst van de Conferentie nu niet langer uitgesloten? Zo ja, hoe apprecieert het kabinet een EU-Verdragswijziging als mogelijke uitkomst? Wanneer acht het kabinet de Conferentie als geslaagd? Onder welke voorwaarden, zo vragen deze leden?

De leden van de SP-fractie zijn erg ontevreden over de laatste stand van zaken betreffende de Conferentie over de Toekomst van Europa. Vanuit het niets zijn er drie voorzitters gekozen. Niet alleen dat, het zijn ook nog de huidige voorzitters van de Europese Raad, Europese Commissie en het Europees Parlement. Hoe het Nederlandse kabinet hier heeft mee kunnen instemmen is de leden van de SP een compleet raadsel. Daarnaast zijn de leden van de SP-fractie het totaal niet eens met het feit dat de motie Leijten/Bisschop betreffende een onafhankelijke voorzitter (Kamerstuk 21501-20 nr. 1619) is uitgevoerd. Minstens twee van de drie voorzitters zijn wat de leden van de SP-fractie betreft te bestempelen als Eurofielen, waarmee een meerderheid van het voorzitterschap verre van neutraal was. Het vinden van een onafhankelijke voorzitter was een absolute randvoorwaarde voor het succesvol uitvoeren van deze motie. Kan het kabinet uitleggen hoe het mogelijk is dat het kabinet tot de conclusie komt dat deze motie zou zijn uitgevoerd? Kan het kabinet uitleggen hoe er uit het niets elf extra functies worden gemaakt, namelijk twee extra voorzitters en negen mensen in een zogenaamd *executive board*, en hoeveel dit extra gaat kosten? Wanneer wordt er niet meer

alleen informatief over dit onderwerp gesproken? Kan het kabinet ons inzicht geven in de discussie over het voorzitterschap, waarbij is aangegeven dat deze keuze een soort compromis was? Wat heeft Nederland er volgens het kabinet nu aan gewonnen? Hoe is het mogelijk dat de nationale parlementen slechts een waarnemersstatus krijgen bij het uitvoeringscomité? Was de belangrijkste insteek van dit kabinet niet om alle Europese instellingen een gelijkwaardige rol te geven? Hoe krijgen burgers en maatschappelijke organisaties in dit plan daadwerkelijk een stem?

Europees Actieplan voor Democratie: tegen desinformatie en voor meer pluralisme

De leden van de CDA-fractie onderschrijven het belang van het Actieplan voor Europese Democratie. Deze leden vragen het kabinet in hoeverre daar ook inmenging van buitenaf wordt besproken en een manier om dit te bestrijden, en in hoeverre in het Actieplan een digitale component zit? Deze leden vragen het kabinet of ook correctieve mechanismen onderdeel uitmaken van het Actieplan en in hoeverre voorstellen en maatregelen uit dit actieplan verder rijken dan het rechtsstatelijkheidsmechanisme van het Meerjarig Financieel Kader. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet bovendien hoe landen als Polen en Hongarije participeren in het Actieplan?

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het Actieplan voor Europese Democratie. Specifiek de aandacht voor mediavrijheid draagt de goedkeuring van de leden. Echter hebben de leden hierbij nog wel enkele vragen. De Hongaarse regering heeft recent de licentie ingetrokken van een van de laatste vrije media platforms, Klubrádió. Daarbij zijn er in Polen protesten tegen een nieuwe advertentietaks die de vrije media financieel benadeelt. Welke stappen gaat de Raad ondernemen tegen deze ontwikkeling in kader van het Actieplan? Gaat het kabinet deze ontwikkelingen opbrengen tijdens de Raad? Welke stappen zet het kabinet op dit moment om de vrije pers in Polen en Hongarije te ondersteunen, zowel bilateraal als in Europees verband?

In kader van de rechtsstaat hebben de leden van de D66-fractie ook enkele vragen over de recente uitspraak van de Internationale rechtshulpkamer. Nederlandse rechters hebben besloten niet over te leveren van verdachten en reeds veroordeelde personen aan Polen, omdat zij zich zorgen maken over de onafhankelijkheid van de Poolse rechtsspraak. Wat zijn de gevolgen van deze uitspraak voor de Europese Unie? Welke stappen worden er nu op Europees niveau gezet om de rechtsspraak in heel Europa te beschermen? In een breder perspectief, wat zijn de gevolgen van de rechtsstatelijkheidsontwikkelingen in andere lidstaten voor de rechtsspraak in Nederland? Welke concrete stappen zet het kabinet om de Nederlandse rechtsspraak te beschermen?

De leden van de SP-fractie constateren dat er inhoudelijk zal worden gesproken over het Actieplan voor Europese Democratie. Dit Actieplan voor Europese Democratie klinkt in theorie goed, maar lijkt in het eerste op zich totaal geen vlees op de botten te hebben. De leden vragen het kabinet wat dit plan concreet voor oplossingen gaat bieden voor de wel degelijk problematische achteruitgang van de democratie in de Europese Unie. Komt er niet weinig van terecht als alles onder nationale competenties zal blijven vallen? Zal de Hongaarse premier Orbán hier echt bang van worden? Is er bij dit plan ook niet sprake van veel Europese bemoeienis op terreinen waar zij niet veel over te zeggen hebben?

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de voorstellen van de Europese Commissie om digitale desinformatie te bestrijden en samenwerking tussen lidstaten te

bevorderen ten aanzien van informatiebeïnvloedingsmethoden door buitenlandse actoren. Het is daarnaast positief dat de Commissie voornemens is om de vrijwillige gedragscode voor *Big Tech* te vervangen door strengere en afdwingbare regels. Buiten de noodzaak om transparantie omtrent digitale politieke campagnes te vergroten, is het van belang dat techbedrijven eerlijk belasting gaan betalen, er een einde komt aan gepersonaliseerde advertenties en de verkoop van persoonsdata een halt wordt toegeroepen. Achten het kabinet de Europese voorstellen voldoende om transparantie op online platformen te vergroten en de marktmacht van *Big Tech* te doorbreken? En is het kabinet voorstander van het streng toezien, en desnoods het opleggen van boetes aan grote techbedrijven, op schendingen van de nieuwe gedragscode om desinformatie te bestrijden? Vooral met het oog op de coronacrisis en de naderende Tweede Kamerverkiezingen, is het van belang dat mensen beschikking hebben over betrouwbare en op feiten gebaseerde informatie. Welke onderdelen van het Europees Actieplan voor Democratie kunnen bijdragen aan de pogingen van Nederland in aanloop naar de verkiezingen oneigenlijke beïnvloeding van kiezers door desinformatie te voorkomen, zo vragen de leden van de PvdA-fractie? Is de organisatie DROG in Nederland reeds actief met het monitoren van mogelijke verspreiding van desinformatie in aanloop naar de verkiezingen en op welke manier kunnen de initiatieven op Europees niveau de werkzaamheden van deze organisatie versterken, zo vragen deze leden?

Rechtsstatelijke aspecten Europese Unie

De leden van de GroenLinksfractie constateren tevreden dat het Portugese Voorzitterschap van de Europese Unie als prioriteit heeft om de *Rule of Law* te versterken. Deze leden vragen het kabinet welke concrete activiteiten er in dit kader gepland staan het komende half jaar? Zij vragen of het kabinet bereid is deze kwestie expliciet te agenderen bij de komende Raad Algemene Zaken? Zij zijn tevens benieuwd naar een appreciatie van het kabinet over de situatie in Hongarije, waarbij premier Órban kortgeleden de laatste vrije radiozender heeft gesloten?¹ Is er contact geweest tussen Nederland en Hongarije om deze zorgwekkende ontwikkeling aan te kaarten, en zo ja hoe is deze verlopen? Tot slot wijzen de leden van de GroenLinksfractie over de bijna onmogelijkheid om als vrouw in Polen een abortus te verkrijgen, en de grootschalige protesten die hierover in Polen nog steeds plaatsvinden. Deze leden maken zich grote zorgen over vrouwen in een noodsituatie die over de grens moeten reizen, vaak naar Duitsland, Nederland of het Verenigd Koninkrijk, om nog geholpen te kunnen worden. Zij vragen het kabinet of er ruimhartig hulp kan worden gegeven aan deze vrouwen in een noodsituatie, door middel van bijvoorbeeld een subsidie aan de organisatie Abortion Network Amsterdam (ANA)², die deze vrouwen intensief begeleiden?

De leden van de PvdA-fractie maken zich ernstige zorgen over de aanhoudende schending van fundamentele rechten in lidstaten als Hongarije en Polen. Zo is het zorgwekkend dat vorige week het grootste onafhankelijke radiostation van Hongarije heeft moeten sluiten vanwege kritiek op de regering. Dit is een nieuw dieptepunt in de aanval op de vrije pers door de Hongaarse premier Viktor Orbán. Daarnaast vinden de leden van de PvdA-fractie het verontrustend dat sinds 27 januari 2021 abortus bij wet in Polen is verboden en dit ook zwangerschapsafbrekingen bij ernstige foetale afwijkingen betreft. Bovendien riskeert de Poolse activiste Marta Lempart, een van de organisatoren van de demonstraties tegen de

¹ De Telegraaf, 'Hongarije sluit laatste vrije zender', 12 februari 2021, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/669550437/hongarije-sluit-laatste-vrije-zender>.

² De Volkskrant, 'Poolse vrouwen wijken voor abortus uit naar Nederland nu het in eigen land vrijwel verboden is', 15 februari 2021, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/poolse-vrouwen-wijken-voor-abortus-uit-naar-nederland-nu-het-in-eigen-land-vrijwel-verboden-is-bddde419/>.

nieuwe abortuswet in Polen, een celstraf van acht jaar. In hoeverre vindt het kabinet de in Polen genomen maatregelen strijdig met EU wet- en regelgeving en is het kabinet bereid om in EU-verband op te roepen om overal binnen de EU abortus legaal en toegankelijk te maken? Deelt het kabinet daarnaast de mening van de leden van de PvdA-fractie dat de aanklacht tegen Marta Lempart strijdig is met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) dan wel het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (BUPO)? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke gevolgen wilt het kabinet hieraan verbinden en is het kabinet bereid om hierover met zijn Poolse ambtsgeenoot in gesprek te gaan en aan te dringen op de vrijlating van de activiste?

Relaties Europese Unie-Verenigd Koninkrijk

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet aangaande de Brexit of het klopt dat het Europees Parlement uitstel heeft gevraagd om de Brexit-deal goed te keuren. Deze leden vragen tot wanneer dit is uitgesteld en welke gevolgen dat heeft voor de uitvoering van het akkoord? Tevens vragen deze leden het kabinet welke juridische implicaties dit uitstel heeft.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet wat de reden is dat de openbaarmaking van het juridisch advies van de Juridische Dienst van de Raad over de juridische aard van de Handels –en Samenwerkingsovereenkomst (HSO) niet plaatsvindt en welke argumentatie waarvoor wordt gebruikt.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet te schetsen welke gevolgen het leeglopen van de Londense City richting onder andere Amsterdam heeft en in hoeverre dit gunstig of ongunstig is voor de Nederlandse schatkist. Deze leden vragen het kabinet of het bovendien klopt wat de president van de Britse centrale bank stelt dat de Europese Unie met dubbele standaarden werkt en Britse handelaren tegenhoudt en handelaren uit de Verenigde Staten, Australië en Canada voorrang geeft.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of er al een Nederlandse versie van het akkoord beschikbaar is voor het Nederlandse bedrijfsleven. Tevens vragen deze leden in hoeverre het Nederlandse bedrijfsleven een hulpvraag bij de Nederlandse overheid heeft gelegd in de eerste weken sinds de Brexit.

Er vindt ruimschoots dialoog met de medeoverheden plaats gelet op de gevolgen van de afspraken in de HSO op regionaal en lokaal niveau, stelt het kabinet. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet een voorbeeld te geven van waar deze dialoog heeft plaatsgevonden en op welke manier lokale overheden zijn ondersteund.

Het kabinet is in twee gevallen voornemens gebruik te maken van de mogelijkheid om met spoed een tijdelijke voorziening te treffen op grond van artikel X van de Verzamelwet Brexit. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet hier nader op in te gaan en daarbij aan te geven of er naast de tijdelijke voorziening ook aan een permanente oplossing wordt gewerkt. Klopt het dat het Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)-aanvraag en de doorgifte van Passenger Name Record (PNR)-gegevens betreft. Deze leden vragen het kabinet waarom precies daar artikel X voor gebruikt moet worden, welke afspraken zijn daarover in de deal gemaakt of, beter gezegd, niet gemaakt. Hoe hebben andere landen de uitwisseling van deze gegevens geregeld?

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet wat de voortgang is in het opstellen van het *Memorandum of Understanding* (MoU) op het gebied van financiële dienstverlening dat in maart opgesteld zou moeten zijn.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet een inschatting te maken welke uitwerking de *lockdown* in zowel het Verenigd Koninkrijk als de Europese Unie heeft op grensopstoppen, kan het kabinet daarbij het aantal bewegingen over de grens aangeven voor en na de *lockdown*.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet voorts toe te lichten hoe de lange periode van intensieve voorbereidingen door bedrijven en overheden in het Verenigd Koninkrijk heeft bijgedragen aan beperkte opstopping en de berichten in de media dat de voorbereidingen juist zeer beperkt waren. De Nederlandse overheid gaat het bedrijfsleven komende tijd ondersteunen in communicatie en voorlichting, maar veel problemen in de eerste weken lijken aan de zijde van het Verenigd Koninkrijk te zijn. Er wordt zowel op EU-niveau als bilateraal met het Verenigd Koninkrijk intensief contact onderhouden om informatie te delen en uit te wisselen en om verstoringen waar mogelijk te voorkomen en waar nodig zo snel en goed mogelijk op te lossen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet nader toelichting te geven op deze gesprekken, hoe vaak vinden die plaats, wie stelt de agenda op, welke concrete resultaten heeft dat opgeleverd, worden Britten ondersteund door Europese instellingen in het wegnemen van oneffenheden.

De leden van de CDA-fractie vragen of er enige problemen zijn ontstaan doordat het akkoord voorlopig in werking is getreden en dus niet als volledig geratificeerd uitgevoerd wordt, tevens vragen deze leden welke verandering er zal optreden wanneer het verdrag wel is geratificeerd ten opzichte van de huidige situatie.

Er is een diplomatieke rel ontstaan over de status van de Europese Unie ambassadeur in Londen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet aan te geven wat precies de situatie is.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of aan Nederland al is uitgekeerd uit het Brexit Adjustment Reserve. Tevens vragen deze leden of de goedkeuring van het Eigen Middelenbesluit (EMB) dat aan dit Meerjarig Financieel Kader gekoppeld van enige invloed is op het kunnen uitkeren van middelen uit dit fonds. Nederland ontvangt 714 miljoen euro. Hiervan is circa 583 miljoen euro gealloceerd op basis van de relatieve economische verwevenheid met het Verenigd Koninkrijk via de handel en 131 miljoen euro op basis van de verwevenheid van de visserijsector. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet hoe deze bedragen in Nederland worden verdeeld, wie beoordeelt de aanvragen en wie maakt het geld over?

Sinds 1 januari 2021 komen Britse producten via verschillende lidstaten de interne markt op. Daarbij lijkt de Nederlandse Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) strikter te handhaven dan autoriteiten in België en Frankrijk. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of het kabinet deze ongelijkheid eveneens heeft gesignaleerd en er een Europese lijn is vastgesteld of Europese coördinatie over hoe de procedures verlopen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet het Europese gelijk speelveld te waarborgen en welke *checks en balances* het kabinet daarvoor hanteert.

Transport naar Ierland vindt voor een deel plaats door het Verenigd Koninkrijk als zogenaamde *transit* te gebruiken. De leden van de CDA-fractie begrijpen dat er probleem zijn met het verstrekken van document dat transporteurs door Verenigd Koninkrijk kunt rijden. Het systeem in het Verenigd Koninkrijk zou niet werken hetgeen de handel met Ierland belemmert. Deze leden vragen het kabinet dit probleem op te pakken en aan te geven hoe dit opgelost kan worden. Om deze *transit* te omzeilen kan er gebruik gemaakt worden van ferrydiensten in België en Frankrijk welke direct op Ierland varen. Echter procedures in havens in EU-landen blijken aanzienlijk te verschillen, het gaat om verschillende formaliteiten per haven. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of dit probleem tot hem is gekomen en op welke manier het kabinet de Europese Unie overheden kan stimulerende in het opstellen gelijke systemen.

De oorsprongsregels in het HSO blijken erg ingewikkeld te zijn. Voor het midden- en kleinbedrijf (mkb) lijkt dit een aanzienlijke drempel te zijn om handel met het Verenigd Koninkrijk te drijven. Bedrijven hebben zich hier immers maar kort op kunnen voorbereiden. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet om scholing en training te stimuleren zodat bedrijven op de hoogte zijn van nieuwe procedures, tevens vragen deze leden hoe de overheid hierbij praktische ondersteuning kan bieden.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet wat de voortgang is op de nader te onderhandelen onderwerpen zoals overeengekomen in de deal. Daarnaast vragen deze leden naar de voortgang van de Partnerschap raad en de comités is al duidelijk wie hier zitting in nemen of zijn ze zelfs al eens bij elkaar gekomen en zijn er besluiten genomen.

De leden van de D66-fractie hechten grote waarde aan een goede band tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Graag horen de aan het woord zijnde leden van het kabinet een appreciatie van de implementatie van het Noord-Ierland Protocol door de Commissie om de export van vaccins te blokkeren. De leden van de D66-fractie horen ook graag wanneer de Kamer zal worden geïnformeerd over de samenstelling van de Partnerschapsraad.

De leden van de D66-fractie vernemen dat de Europese Commissie heeft bevestigd dat de Europese Unie de laatste hand legt aan haar beoordeling van het gegevensbeschermingsregime van het Verenigd Koninkrijk. In het verleden zijn adequaatheidsbesluiten van de Commissie teruggefloten door de rechter, zoals in het geval van de Verenigde Staten met *Safe Harbor* en *Privacy Shield*. Hoe gaat de Commissie ervoor zorgen dat het adequaatheidsbesluit deze keer wel juridisch waterdicht is? Hoe beoordeelt het kabinet een mogelijk adequaatheidsbesluiten zolang er nog problemen bestaan door uitwisseling van data tussen het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten en het dataretentiekader in het Verenigd Koninkrijk? Welke huidige risico's ziet het kabinet hier?

De leden van de SP-fractie constateren dat er zal worden gesproken over de relatie tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk. De leden van de SP-fractie vinden het goed om te lezen dat het kabinet tijdens de Raad Algemene Zaken in samenspraak met andere gelijkgezinde lidstaten wederom de openbaarmaking van dit juridisch advies zal aankaarten. Het moge duidelijk zijn dat er vanaf 1 januari 2021 sprake is van veel storingen bij personenvervoer, goederenvervoer, agrofood en andere zaken. Kan het kabinet inzicht geven in de situatie omtrent dit onderwerp in vergelijkbare omringende landen? Is er sprake van meer storingen dan in deze vergelijkbare landen? In welke sector zitten momenteel de meeste knelpunten, en was dit voorzien? Wat is het doel voor het kabinet in het gesprek met de andere EU-lidstaten over dit onderwerp? Wordt ook hier de pijnlijke fout die de Europese

Commissie heeft gemaakt ten aanzien van de controle op de export van vaccins bij de Noord-Ierse grens besproken? De leden van de SP-fractie zien graag dat het kabinet deze zet van de Europese Commissie veroordeelt en afdwingt dat zo'n type fout betreffende de Noord-Ierse grens en het in gevaar brengen van het Goede Vrijdagakkoord niet meer zal gaan gebeuren.

De leden van de PvdA-fractie vinden het positief dat met de voorlopige toepassing van de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst een *no-deal Brexit* op het laatste moment is afgewend. Ondanks de gemaakte afspraken zullen de gevolgen voor veel Nederlandse werknemers en bedrijven groot zijn. Daardoor is het des te meer van belang dat er zekerheid wordt geboden en het gesloten akkoord tijdig wordt geratificeerd. Wat heeft het kabinet ondernomen om de overeenkomst tijdig te ratificeren? Waar liggen volgens het kabinet de knelpunten en kan het kabinet toezeggen dat de ratificatie van het akkoord niet nogmaals wordt verlengd?

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de ontstane problemen aan de Noord-Ierse grens. Kan het kabinet een overzicht geven van ontstane problemen aan de Nederlandse grens? Is het al duidelijk welke Nederlandse bedrijven en sectoren in aanmerking komen voor tarieven- en quotavrijstelling? En op welke manier heeft het kabinet bedrijven ondersteund die voor 1 januari 2021 nog onvoldoende waren voorbereid? Daarnaast maken de leden van de PvdA-fractie zich zowel zorgen over het ontstaan van een '*race naar de bodem*' op winstbelastingen door het gebrek aan concrete afspraken, als over het ontstaan van aanzienlijke verschillen op het gebied van het gelijke speelveld, zoals milieu en arbeidsrechten. Heeft het kabinet in Europees verband al actie ondernemen om deze '*race naar de bodem*' te voorkomen en acht het kabinet de geschillenbeslechting voor 'non-regressie hoofdstukken' in staat om de Britten aan hun afspraken te houden en zodoende de belangen van werknemers te beschermen?